

EENVAKKIGHEID

Vaak betekenen *vak* en *beroep* hetzelfde. *Zij is vlogger van beroep* verschilt niet van *Zij is vlogger van haar vak*, als je er maar flink mee binnenloopt. Zo niet in het voortgezet onderwijs. Daar ben je leraar van beroep, en je hebt een vak, namelijk een schoolvak. Wie geen vak doceert, is dan ook geen vakvrouw of vakman, maar bijvoorbeeld schoolleider van beroep. Of die een vak verstaat, is dan de grote vraag.

Toen ik in 1975 docent werd aan een tweedegraadslerarenopleiding, was die tweevakkig. Afgestudeerden kregen twee onderwijsbevoegdheden. Dat was een van de vernieuwingen van de nlo's (nieuwe lerarenopleidingen), die vanaf 1970 van start waren gegaan, in het kielzog van de Mammoetwet. Het idee was een bredere inzetbaarheid: docenten zouden meer lessen geven in dezelfde klassen en daardoor een betere pedagogische band met hun leerlingen opbouwen. Bovendien zouden ze een bredere blik ontwikkelen. Ik vond dat een goed idee. Ik had aan de universiteit één vak gestuurd en was er daarna pas achter gekomen dat er naast dat wereldje ook nog een wereld bestond. In 1975 kwam ik naar Nederland terug uit een buitenland

waar ook universitair opgeleide leraren twee vakken gaven – en er waren en zijn heel wat buitenlanden waar dat zo is.

In de dertien jaar dat ik aan de tweedegraads lerarenopleiding werkte, kreeg ik de indruk dat bepaalde vakkencombinaties beter werkten dan andere. De meest voorkomende combinaties waren die van twee vreemde talen, voor mijn sectie Duits–Engels en Duits–Frans. Ook de combinatie Duits–Nederlands kwam veel voor, minder vaak Duits–geschiedenis en Duits–aardrijkskunde. Mij leek de combinatie van twee vreemde talen de minst geslaagde. Die studenten waren erg veel met woordenschat, grammatica en taalvaardigheid bezig. Studenten Duits–Nederlands waren gemiddeld breder ontwikkeld: ze lazen meer en schreven beter. Favoriet bij mij waren studenten Duits–geschiedenis en Duits–aardrijkskunde. Die hadden vaak de breedste blik op de wereld.

Ik moet toegeven: mijn voorkeuren waren persoonlijke indrukken. En ik weet ook nog steeds niet of die indrukken veroorzaakt waren door de werking van de vakkencombinaties tijdens de opleiding of door de rekrutering: bepaalde persoonlijkheden met bepaalde belangstel-

Illustratie: Katerina Kovarzh

lingen die bepaalde vakkencombinaties kozen. Waarschijnlijk beide.

Eind jaren tachtig werd ik de nlo en de tweevakkigheid ontrouw door over te stappen naar de universitaire eerstegraadslerarenopleiding. In dezelfde periode werd er een onderzoekscommissie ingesteld die rapporteerde dat de doelstellingen van de tweevakkigheid niet gehaald waren. Ik herkende dat: als ik oud-studenten tegenkwam, kreeg ik vaak te horen dat ze maar één vak gaven of probeerden van hun tweede vak af te komen. Ik vond dat jammer. Vanaf 1990 werden de tweedegraadslerarenopleidingen eenvakkig. De vrijgekomen ruimte kwam overigens voor een flink gedeelte niet ten goede aan dat ene vak

maar aan de beroepscomponent: onderwijskunde. Van mijn oud-collega's kreeg ik te horen dat daar vooral bedrijfseconomische drijfveren achter zaten: bij onderwijskunde kon het onderwijs in grote groepen gegeven worden, contacturen in de vakken waren te duur vanwege de kleinschaligheid.

Aan de oude tijden van de tweevakkigheid moet ik terugdenken nu het vreemdetalenonderwijs voor een kleine omwenteling lijkt te staan. Eeuwenlang was het sterk op de taal gericht – tot en met de jaren zeventig van de twintigste eeuw behoorlijk eenzijdig op grammatica en woordenschat, daarna ook wat meer op de taalvaardigheden. Literatuur was alleen voor een elite onder de leerlin-

gen weggelegd. Wat traditioneel kennis van land en volk en modern interculturele competentie heet, had en heeft een vrijblijvende en marginale positie. Maar nu ruimt Curriculum.nu een prominente plaats in voor creatieve vormen van taal, interculturele competentie, taalbewustzijn en meertaligheid. Gaat het echt wat worden? Ik zie beren op de weg. De voorstellen van Curriculum.nu bewegen zich op een hoog niveau van abstractie. Om te landen op het concrete niveau van de lespraktijk is er nog een lange weg te gaan met veel obstakels en risico's. Een daarvan is dat voor een veilige landing veel sturing en regelgeving nodig is. Globale kerndoelen en eindtermen zoals we sinds 2007 hebben, bieden geen

garantie, sterker gespecificeerde examenprogramma's eerder. Dat kan weliswaar tot verschooling leiden, maar dat moet volgens mij op de koop toe genomen worden als je wilt dat de abstracties van Curriculum.nu niet blijven hangen in de sfeer van open invulling en daarmee vrijblijvendheid.

Maar een nog belangrijker vraag is: hebben de vreemdetaldocenten de nodige competenties? Zijn ze inhoudelijk en didactisch toegerust om creatieve vormen van taal, interculturele competentie, taalbewustzijn en meertaligheid tot volwaardige lesonderdelen te maken? Als dat deels of hoofdzakelijk via de leergangen gerealiseerd moet worden, is dat dan een effectieve oplossing, of dobbert dat ook allerlei verschillende kanten op?

Heel wat vreemdetaldocenten zullen voelen en/of zeggen: ik heb één vak, en dat is vaardigheidsonderwijs in taal X. Nu wordt opeens meer gevraagd: (her)invoering van een nieuwe soort twee- of zelfs meervakkigheid. Een brede blik is nodig: niet alleen het wereldje van de doeltaal met woordenschat, grammatica en taalvaardigheid, maar ook nog een wereld daaromheen. Een vak apart. EK ■